

Doughnut omsat til praksis

Af Niels Aagaard, formand for Det Fælles Bedste

Økonomiens opgave er, med Kate Raworths ord, "to meet the needs of all, within the means of the planet" – at imødekomme alles behov inden for de ressourcer planeten råder over. For at gøre det, skal vi omstille vores måde at producere på. Hvis man et øjeblik ser bort fra større samfundsomvæltninger, er der tre veje at gå: 1) regulering fra stat og kommuner, 2) omstillinger af de eksisterende virksomheders produktion, herunder indførelse af ny teknologi, 3) igangsættelser af ny, gennemført bæredygtig produktion. Vi er nødt til at gå alle tre veje.

Vej 1 kræver for at få tilstrækkelig effekt, at der bliver tale om radikale lovreformer som en høj CO2 afgift, CO2 mærkning af varer kombineret med CO2 kvoter til forbrugere, indførelse af Klimaundtagelsestilstand der muliggør større reformer, udfasning af olie, kul, gas og biomasse inden for få år, fødevarerpriser som afspejler de reelle produktionsomkostninger medregnet fædet regnskov og international transport, statslige jordbrugsfonde, der opkøber landbrug og udstykker dem til klimavenlige småbrug. Altså radikale lovreformer og -indgreb. Ellers har det for lidt effekt. Det er der lige nu ingen politiske partier, der vil lægge ryg til, og det vil kræve stærke borgerbevægelser for at gennemtvinge sådanne skridt.

Vej 2 kan principielt sagtens lade sig gøre – og er i det helt, helt små på vej - men vanskeliggøres af hensyn til indtjening, konkurrenceevne, frygt for udflytning til udlandet og nedlæggelse af arbejdspladser. Helt reelle argumenter set med virksomhedsbriller, blot ikke set med klimaets og de kommende generationers briller.

Det kan fremskyndes, når forbrugere omlægger deres vaner og indser hvilken enorm magt de har, når holdningerne i befolkningen skifter, så politikerne lægger tør begynde at regulere erhvervslivet anderledes gennemgribende, når teknologier fremskyndes, og når industrilederne begynder at forstå situationens egentlige, fulde og grelle alvor. Men der er lang vej endnu, og vejen er tungt brolagt med greenwashing.

Den danske regering har indtil videre valgt at satse på, at ny teknologi vil klare ærterne. Det virker som en umådelig farlig vej, hvor man i stedet for at satse på de teknikker, vi allerede har, vælger at tro på fremtidige, endnu ikke opfundne, som Power-to-X og Carbon Capture and Storage. Da samtidig langt størstedelen af klodebelastningen kommer fra adfærd, sociale mønstre, økonomiens tvang til stadig økonomisk vækst m.v. er det at spille hasard med de muligheder, som vi er *tvunget* til at udnytte i dette ene resterende tiår, før Tipping Points overskrides.

Vej 3 rummer nogle oplagte muligheder. Den har betydelig chance for at skabe vindersituationer, rollemodeller og frontløbere – og nok så vigtigt: effekt ift. klima. Vi kan simpelthen sætte ny bæredygtig produktion og handel i gang, så vi ikke længere er afhængige af kæmpemæssige globale firmaer, men lokalt kan producere vores egne basale livsfornødenheder. Det vil gøre os modstandsdygtige over for globale kriser, finanskaos og klimaændringer, der ellers om nogle år kan forhindre, at vi får varer, mad og arbejdspladser.

Konkret kan denne tredje vej skabes sådan:

1. En grøn/bæredygtig Livsstil

Civilsamfund, kommuner, virksomheder og videnskab hjælpes om at formulere en moderne guide til en grøn livsstil med tommelfingerregler for fremtidens livsstil. På sigt skal vor livsstil svare til, at vi ikke bruger flere ressourcer end, at der også er til kommende generationer, dvs. en livsstil efter *One Planet principperne*. Det handler ikke om afsavn, men om at leve enklere, klogere, deles, omlægge vaner, prioritere anderledes, fx prioritere klimavenligt producerede fødevarer uden gift, livskvalitet, natur og fællesskab – gøre tingene som vi efterhånden godt ved, de skal gøres, og hjælpe hinanden med at tilrettelægge det.

2. Ny produktion til en grøn livsstil

Vi iværksætter nye produktioner, hvor vi indtænker klima, miljø, ressourcer og mennesker. Vi producerer kun det, vi har brug for til denne grønne livsstil. Det produceres (så vidt muligt) lokalt, så vi undgår transport fra den anden side af kloden. Vi sikrer os, at det vi laver er langtidsholdbart, kan genbruges og repareres. Det produceres klimavenligt, uden affald og vi tænker i økonomisering af ressourcer.

Borgere, foreninger, kommuner og lokale virksomheder iværksætter enten sammen eller enkeltvis produktioner, som matcher de behov, der ligger i den grønne livsstil. Vi producerer, genbruger og reparerer på den måde huse, fødevarer, tøj, møbler, energi, transportmidler, teknik osv. til de basale livsfornødenheder. Og kun det, for der er ingen grund til at producere bare for at producere, endsige skabe luksus. Vi skaber på denne måde nyt, nødvendigt og bæredygtigt arbejde ud fra lokale behov.

3. Vi skaber grønne jobs lokalt med bæredygtig produktion af vores basale hverdagsvarer

Med de givne fremtidsudsigter er der masser af jobs i omlægningen af landbrug, at plante skove og stå for naturgenopretning, redde insekter, dyreliv, genopbygge hav, økosystemer, fjorde og søer. Der er også masser af jobs i klimatilpasning, dvs. bygge diger, dæmninger, klimasikre bygninger, broer, byer osv. Men først og fremmest ligger de nye grønne jobs i at skabe bæredygtig

produktion og handel, som følger doughnut økonomiens principper.

I dag er under 2% af alle danske varer bæredygtige. Fremadrettet igangsætter befolkningen selv det nye, gerne sammen med kommunen og de lokale virksomheder, der er interesseret. Der udvikles værksteder, firmaer og fx andelsselskaber, som skaber de nye bæredygtige varer. Vi indfører med andre ord gradvist en *lokal forsyning af varer*, hvor vi ikke længere køber møbler fra Kina lavet af træ fra Rusland, tøj fra Indien farvet i Pakistan, jordbær fra Sydafrika, fisk fra Japan osv. Dermed gør vi os gradvist modstandsdygtige over for globale kriser og virkningerne af klimaændringer, for vi kan producere vores livsfornødenheder selv, lokalt.

4. Vi genskaber i en moderne version det bedste fra de gamle håndværk med al deres viden om brug af naturlige materialer, enkelhed, holdbarhed og deres faglige kunnen. Vi skaber produktioner, der betragter arbejde som skaberkraft, hvor det ikke kun er produktet, men også den kreative proces bag, der tæller. Og hvor ting produceres til at være smukke og holde længe.

5. Al produktion er inden for kort tid økologisk målt på hele varens livscyklus fra start til slut. Alle varer mærkes ift. økologi, klima- og ressourcepåvirkning og gøres emballagefri. Stat, kommuner, borgere og bæredygtige virksomheder hjælper hinanden med at skabe passende rammebetingelser for produktionen, fx ingen moms på klimavenlige varer.

6. Vi arbejder med en cirkulær økonomi. Affald findes ikke længere. Brugte ting sorteres, og alt genbruges. Alle varer kan i fremtiden skilles ad. En ødelagt del kan repareres og indgå i ny produktion – det gælder løbeskoen, cyklen, mobilen, tøjet, boremaskinen osv. Affald er ressourcer. Brugt tøj, møbler osv. upcycles til nye varer.

7. Fællesskaber i fremtidens virksomheder. En del virksomheder vil være personligt ejede. En anden del kan være fællesejet, som det gjaldt under Andelsbevægelsen 1860-1960, eller de sidste årtiers socialøkonomiske virksomheder, der inkluderer mennesker, som normalt er uden for arbejdsmarkedet. Vi indretter virksomhederne med et humant tempo, produktionen tilpasses menneskene ikke omvendt, og der er et udbredt medarbejderdemokrati.

8. Alle virksomheder arbejder ud fra 4 bundlinjer: De skal være bæredygtige *økonomisk*, dvs. producere noget nødvendigt og brugbart og kunne klare sig på markedet uden tilskud. Bæredygtige *økologisk*, dvs. tage hensyn til natur, dyr og miljø. De skal være *socialt* bæredygtige med ordentligt arbejdsmiljø, løn, med demokrati og fællesskaber i arbejdet. De skal være *mentalt* bæredygtige, dvs. ikke stress og ødelægge folk. I dag er dårligt psykisk arbejdsmiljø største årsag til sygefravær.

9. Vi indfører bytte- og deleøkonomi. Det betyder fx, at vi laver deleordninger for el-biler og el-cykle, indfører fælles værkstedshuse og -kontorer og laver byttemarkeder for tøj, møbler og elektronik. Vi behøver ikke eje alt, vi kan deles om det.

10. Vores fødevarer produceres på måder, som opbygger jordens ressourcer, lagrer CO2 og forbedrer mulden. Vi omlægger til permakultur-landbrug, skovhaver, dyrker flerårige grøntsager og skaber frugthaver med mange slags dyr og høj biodiversitet. Vi har dyrehold, men minimerer kødspisning, behandler dyrene ordentligt. Vi genopretter havenes og fjordenes bestand af fisk og anvender skånsomt alt relevant fra havet såsom tang, ålegræs, svampe, muslinger.

11. Vores huse og boliger produceres økologisk af lokale, åndbare og naturlige materialer plus genbrugsmaterialer. Vi bruger ler, træ, halm, sten, strå, sand osv. Vi opsamler og genbruger regnvand og forsøger at undgå affald fra husenes varme, energi og menneskelige brug ved at genanvende.

12. Vores energi baseres på vedvarende energikilder som sol, vind, jord, geotermi og havenergi. Vi producerer og ejer selv energien i lokale energilaug.

Det er egentlig ikke svært. Vi har gjort det før og kan gøre det igen. Det er bare at gå i gang.